

Foto: Jørn Ungstrup/Visit Faaborg

Corona-krisens betydning for livskvalitet

BJARNE IBSEN OG EVALD BUNDGAARD IVERSEN

‘Lukningen af Danmark’ i foråret 2020 ændrede på mange borgeres hverdagsliv: På arbejde eller uddannelse, i fritiden og i de sociale relationer til andre. Artiklen undersøger, om Corona-krisen også ændrede på borgernes selvvaluerede livskvalitet. Analysen bygger på data fra en spørgeskemaundersøgelse af borgernes hverdagsliv og livstilfredshed, som er gennemført i Faaborg-Midtfyn Kommune i maj og juni måned i 2018, 2019 og 2020. Analysen kan dog ikke påvise væsentlige ændringer i den selvvaluerede livskvalitet på de mål derfor, som indgår i undersøgelsen. Hverken selvvalueret livstilfredshed, selvvalueret helbred og vurderingen af mulighederne for at leve det liv, man gerne vil, er i 2020 signifikant forskellig fra vurderingen i 2019 og 2018. En lidt større andel af borgerne i 2020 end årene forud synes dog, at de nogle gange er ensomme. Resultatet kan for det første skyldes, at krisen ikke ændrede følelsen af at tilhøre et lokalt fællesskab, og at deltagelse i kultur- og fritidsaktiviteter og det organiserede civilsamfund, som blev stærkt ramt af ‘lukningen’, ikke har så stor betydning for livskvaliteten, som det ofte antages. For det andet kan resultatet forklares med, at den enkeltes vurdering af livskvaliteten er forholdsvis upåvirket af øjeblikkelige store hændelser og ændringer i hverdagslivet.

BJARNE IBSEN

Professor

Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, SDU

bibsen@health.sdu.dk

EVALD BUNDGAARD IVERSEN

Lektor og centerleder

Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, SDU

eiversen@health.sdu.dk

INDLEDNING

Da 'Danmark lukkede ned' fra midten af marts 2020, ændredes dagliglivet for mange mennesker på en måde, som kan antages at have påvirket deres livskvalitet. Mange på arbejdsmarkedet blev pålagt at arbejde hjemme eller blev hjemsendt med lønkomensation; skoleelever og studerende måtte følge undervisningen online; daginstitutioner lukkede, så forældre selv måtte passe deres børn i dagtimerne; mulighederne for at pleje sociale relationer blev for mange indskrænket; og mange kunne ikke deltage i organiserede idræts-, fritids- og kulturaktiviteter, som de plejer at gå til i fritiden (Petersen 2020; Covid 19 i Danmark 2021; Høyer-Kruse et al. 2021).

I lyset af den betydning arbejdslivet, fritidslivet og de sociale relationer tillægges for livskvaliteten (Lolle og Andersen 2019; Ibsen et al. 2021; Iversen et al. under bedømmelse), er det sandsynligt, at disse ændringer i hverdagslivet har haft indflydelse på, hvordan den enkelte vurderede sin egen livskvalitet. Selvom det kun var en lille del af befolkningen, der blev smittet med Covid-19 i Danmark i den første fase af pandemien, og endnu færre blev alvorligt syge deraf (Statens Serum-institut 2021), kan det tænkes, at italesættelsen af de mulige følger for helbredet har givet en følelse af helbredsmæssig sårbarhed – især hos den forholdsvis store del af befolkningen, som fik fortalt, at virussen i særlig grad udgør en risiko for dem (Jacobsen og Petersen 2020). Mange kan derfor have oplevet, at ændringerne i deres livsførelse i forlængelse af Covid-19 gik ud over deres frihed til at leve det liv, de tillægger værdi. Helt generelt kan det antages, at ændringerne i dagliglivet

har påvirket livskvaliteten.

Denne artikel ser for det første på, hvilke ændringer der skete med borgernes arbejdsliv, fritidsliv og fællesskaber sidst på foråret i 2020 under Covid-19 krisen. For det andet undersøges det, om livskvaliteten – målt på fire variable derfor – ændredes under Covid-19 krisen. For det tredje diskuteres det, hvilken betydning ændringerne i hverdagslivet og især ændringerne i mulighederne for at deltage i organiserede idræts-, fritids- og kulturaktiviteter har haft for livskvaliteten.

Analysen bygger på data fra en spørgeskemaundersøgelse af borgernes hverdagsliv og livstilfredshed, som blev gennemført i Faaborg-Midtfyn Kommune i maj og juni måned i 2018, 2019 og 2020. Dvs. at respondenterne i 2020, omkring to måneder efter 'lukningen af Danmark', forholdt sig til de samme spørgsmål, som respondenter forholdt sig til i tilsvarende undersøgelser årene før. Dermed er det muligt at sammenligne borgernes hverdagsliv og livskvalitet før og efter 'lukningen af Danmark' og på den baggrund vurdere, om ændringer i livskvaliteten kan skyldes Corona-krisen og derunder specifikt ændringerne i deltagelsen i idræts-, fritids- og kulturaktiviteter.

TEORI

Danmark har i mange år hørt til blandt de bedst scorende nationer på målinger af livskvalitet og lykke, selvom der har været et fald fra 2008 til 2019 (Lolle & Andersen 2019: 369), og landet har mistet sin position som det 'lykkeligste i verden' (Helliwell et al. 2020: 19; Martela et al. 2020: 129-145). I dette afsnit redegør vi først for, hvordan livskvalitet og livstilfredshed defineres. Dernæst gives et overblik over, hvad forskningen hidtil har vist om, hvad der kan forklare forskelle i livskvalitet. Til sidst præsenteres teorier for og forskning i sammenhængen mellem hverdagsliv og livslivskvalitet med særlig fokus på et aktivt fritidsliv og sociale relationers betydning for livskvaliteten, som fører frem til to hypoteser for den senere statistiske analyse.

Definition af livskvalitet og livstilfredshed

Selvurderet livskvalitet bruges som en overordnet betegnelse for menneskers subjektive vurdering af en række sider af deres liv, bl.a. deres sociale relationer, der helbred og deres oplevelse af frihed (Rapley 2003; Lolle & Andersen 2019). Kernen i begrebet er, at det er vurderinger og følelser, som det i princippet kun er personen selv, der kan forholde sig til - til forskel fra mere objektive mål som fx arbejde og økonomi. I forskningen opereres både med overordnede mål (spørgsmål) for henholdsvis selvvurderet livstilfredshed og lykke samt mere specifikke mål for tilfredshed med forskellige sider af tilværelsen, bl.a. tilfredshed med økonomien, jobbet, fritidslivet, familielivet, boligsituationen, de sociale relationer og helbredet.

Den senere analyse i denne artikel omfatter to overordnede spørgsmål om borgerne 1) tilfredshed med livet generelt og 2) vurdering af muligheden for at leve det liv, man gerne vil, samt to mere specifikke spørgsmål om henholdsvis 3) selvvurderet helbred og 4) oplevelsen af ensomhed.

Forskningen i livskvalitet og livstilfredshed

Den hidtidige forskning i livskvalitet har indkredset forskellige forklaringer på, hvilke forhold der har betydning for den oplevede livskvalitet. Meget af forskningen har vist, at en række makrofaktorer har betydning for livskvaliteten (Helliwell et al. 2020). Bl.a. viser analyser, at selvom den gennemsnitlige livstilfredshed ikke stiger i takt med voksende BNP, så fører økonomisk krise med stærkt faldende levestandard til lavere gennemsnitlig livstilfredshed (Helliwell et al. 2017, 2018). Endvidere viser en ny undersøgelse, at der i de fleste vestlige lande er højere livstilfredshed i landområderne end i større byer, hvilket især forklares med, at der på landet er en stærkere oplevet tilknytning til lokalområdet, end der er i mere urbaniserede boligområder (Burger et al. 2020). Andre studier tyder dog på, at urbaniseringsgraden har forholdsvis lille betydning i Danmark for livstilfredsheden (Bonke et al. 2017; Sørensen 2018; Lolle og Andersen 2019; Eurofund 2020).

Forskningen har ligeledes påvist en sammenhæng mellem livskvaliteten og en række individuelle karakteristika: Især alder, civilstand, hjemmeboende børn, uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet, indkomst samt ikke mindst helbred har betydning for livstilfredsheden (se bl.a. Doland et al. 2008; Lucac & Gohm 2000; Diener & Ryan 2009; Bjørnskov et al. 2007; Lolle & Andersen 2019; Burger et al. 2020).

Hverdagslivets og de sociale relationers betydning for livskvalitet

I denne artikel er vi imidlertid særligt optaget af, hvilken betydning hverdagslivet har for livskvaliteten, og om større ændringer i hverdagslivet – som Corona-krisen antages at have medført – har betydning derfor. Det er svært at definere hverdagslivsbegrebet præcist, men her forstår vi det som det liv, folk lever i det daglige i hjemmet, på arbejde eller uddannelse, i fritiden og i deres sociale relationer, som den enkelte udvikler inden for samfundsskabte og mellem menneskelige kontekster (Bech-Jørgensen 2001: 12-13). Diner et al. (2009) skelner mellem tre overordnede forklaringer på, hvad der fører til livstilfredshed, hvoraf særligt den sidste er relevant i denne sammenhæng.

Den første – biologisk inspirerede – teori antager, at forskelle i livstilfredshed skyldes bestemte personlighedstræk, der ofte er genetisk bestemt. ' (...) although life events can influence subjective well-being, people eventually adapt to these changes and return to biologically determined "set points" or "adaptation levels" (Diner et al. 2009: 67).

Den anden – psykologisk inspirerede – teori antager, at behovstilfredsstillelse og målopfyldelse giver den enkelte en følelse af tilfredshed med livet (Maslow 1970). 'Need and goal satisfaction theorists argue that the reduction of tension and satisfaction of biological and psychological needs and goals will cause happiness' (Diner et al. 2009: 66).

Den tredje – social-psykologisk inspirerede – teori lægger mere vægt på, at det er engagementet i en aktivitet eller arbejdet hen mod at opnå et mål, som fører til livstilfredshed. Der henvises bl.a. til Csikszentmihalyi (1975), som hævder, at man bliver lykkelig af at beskæftige sig med en aktivitet eller en interesse, der matcher egne evner og færdigheder. Denne tilgang er i overensstemmelse med Robert Stebbins studier af fritidslivet (1996, 2001, 2007), der viser, at 'serious leisure' 'that captivates its participants with the complexity and many challenges', i højere grad bidrager til livstilfredshed end 'casual leisure', som er 'immediately intrinsic rewarding, relatively short-lived pleasurable activity requiring little or no special training to enjoy it' (Stebbins 2001: 53-54). 'Casual leisure' er fx afslapning, rekreation, underholdning, computerspil og sociale hjemmeaktiviteter, mens 'serious leisure' er målrettede og længerevarende aktiviteter, som kræver noget af den enkelte. Det kan foregå i en forening, i sociale bevægelser eller i lokalsamfundet i form af bl.a. frivilligt arbejde i fodboldklubben eller engagement i en idrætsaktivitet eller en hobby.

Inspireret af ovenstående vil vi i denne artikel fokusere på, om ændringer i arbejdslivet, i idræts- og fritidslivet og i de sociale relationer har den betydning for livskvaliteten, som den hidtidige forskning giver forventning om.

For det første påviser Lolle og Andersen i deres analyse af livstilfredsheden i Danmark, at deltidsansættelse og arbejdsløshed har en negativ indvirkning på livstilfredsheden. Det forklares dog til dels med, at de nævnte grupper har en lavere følelse af autonomi samt lavere selv vurderet helbred, hvilket selv vurderet livstilfredshed hænger stærkt sammen med (Lolle & Andersen 2019: 376).

For det andet har flere undersøgelser påvist en sammenhæng mellem deltagelse i kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter og livstilfredshed (Snyder et al. 2010; Brajša-Žganec 2011; Downward & Raschute 2011; Gopinath et al. 2012; Becchetti et al. 2012; Young et al. 2013; Kaliterna-Lipovčan & Prizmić-Larsen 2016; Wheatley & Bickerton 2017). Andre studier har vist, at medlemskab af foreninger har en positiv betydning for livstilfredshed (Cutler 1976, 82; Helliwell 2002; Pichler 2006; Haski-Leventhal 2009; Wallace & Pichler 2009; Eime et al. 2010). Endelig er der studier, som tyder på, at et engagement i frivilligt arbejde har en positiv indvirkning på livstilfredshed (Wheeler et al. 1998; Haski-Leventhal 2009; Loga 2010; Cattani et al. 2011; Tiefenbach & Holdgrüns 2015).

For det tredje er der i forskningen på området forholdsvis stor enighed om, at

omfanget og karakteren af de sociale relationer er positivt forbundet med livskvalitet (se bl.a. Layard 2005: 8; Delhey & Dragolow 2016; Lolle & Andersen 2019; Helliwell et al. 2020). Hovedargumentet for dette er, at mange og tætte sociale bånd skaber tillid, hvilket igen er nøglen til livskvalitet. Et amerikansk studie viser imidlertid, at det er kombinationen af 'meningsfuld aktivitet' og 'fællesskab', som bidrager til øget livstilfredshed (Putnam & Lim 2020).

For life satisfaction, praying together seems to be better than either bowling together or praying alone (Lim & Putnam 2010: 924-927) (...). Although having many friends in general could enhance life satisfaction, close friends may further improve well-being when they meet regularly in a certain context and engage in activities that are meaningful to the group (Ibid: 928).

Konklusionen bygger på en undersøgelse af tro i USA, men Lim og Putnam mener, at 'networks based on non-religious social identity have a similar effect as long as the members of these networks meet regularly in a certain context and share a strong sense of identity' (Ibid: 929).

På baggrund af den præsenterede teori og de foreliggende empiriske studier forventer vi, at den senere statistiske analyse vil vise, at livskvaliteten er signifikant lavere i 2020 end i 2019 og 2018, og at det skyldes ændringer i deltagelsen i arbejdslivet, fritidslivet og de sociale fællesskaber.

Foto: Liv M. Kastrup/Faaborg-Midtfyn Kommune

METODE

Analysen er baseret på data fra tre identiske undersøgelser i Faaborg-Midtfyn Kommune fra 2018, 2019 og 2020 af borgernes vurdering af deres hverdagsliv og livskvalitet. Kommunen, der har godt 50.000 indbyggere, kan bedst karakteriseres som en landkommune, der består af tre mindre byer – Faaborg, Ringe og Årslev hvor tilsammen en tredjedel af indbyggerne i kommunen bor – og ellers landsbyer og landområder. Kommunen strækker sig fra det Sydfynske Øhav til syd for Odense og har flere eftertragtede naturområder. Som en del af kommunens udviklingsstrategi - 'Sammen skaber vi det bedste sted' - er der siden 2018 gennemført årlige undersøgelser af borgernes vurdering af deres eget liv, deres tilfredshed med at bo, hvor de bor, deres deltagelse i fællesskaber, kultur- og fritidsaktiviteter samt brug af naturen og deres vurdering af kommunens infrastruktur. Forfatterne til denne artikel stod for undersøgelsen i 2020 og fik i den sammenhæng adgang til data fra undersøgelseerne i 2018 og 2019.

Undersøgelsen er baseret på telefoninterviews af borgere på 18 år og derover bosat i Faaborg-Midtfyn Kommune. Dataindsamlingen er alle tre år gennemført af Jysk Analyse ved hjælp af et CATI-system (computer assisted telephone interview). Udvalget af borgere til undersøgelsen var tilfældig, men for at opnå et tilstrækkeligt datagrundlag inden for kommunens syv lokalområder blev udvælgelsen stratificeret. Tabel 1 viser, at der er mindre forskelle på tværs af de tre år i fordelingen af respondenterne på køn, alder og uddannelse. For at tage højde for, at eventuelle forskelle mellem de tre år på de undersøgte mål for livskvalitet kunne skyldes forskelle i fordelingen af de interviewede på køn, alder og lokalområder, er der sket en vægtning af data, der opvejer de små afvigelser, der er på køns- og aldersfordelingen samt fordelingen på lokalområder i stikprøven i forhold til befolkningssammensætningen i kommunen.

Alle tre år blev omkring 1500 borgere interviewet, hvilket udgjorde to ud af tre af de kontaktede i 2018 (65 %) og 2020 (67 %) og lidt færre i 2019 (59 %). Dvs. en forholdsvis høj besvarelsesprocent i sammenligning med de fleste spørgeskemaundersøgelser. Der blev foretaget indtil otte telefonopkald til de borgere, der var udtrukket til undersøgelsen. Et interview varede typisk omkring 10 minutter. Data blev alle tre år indsamlet fra begyndelsen af maj til begyndelsen af juni. De tre dataindsamlinger er således gennemført på samme måde, i samme periode af året og med anvendelse af de samme spørgsmål, hvilket giver mulighed for valide analyser af eventuelle ændringer på de områder, som undersøgelsen omfatter, over tre år.

Spørgeskemaet er udviklet af en analyseenhed i Region Syddanmark i samarbejde med Faaborg-Midtfyn Kommune. I undersøgelsen i 2020, som forfatterne af denne artikel havde ansvaret for, blev der tilføjet spørgsmål om deltagelse i foreninger og frivilligt arbejde. Spørgsmålene om livskvalitet blev udvalgt, fordi det var kommunens formål med undersøgelsen at få mere viden om borgernes livskvalitet og deres tilfredshed med at bo i kommunen.

Tabel 1. Antal besvarelser samt respondenternes fordeling på køn, alder og uddannelse i 2018, 2019 og 2020.

	2018		2019		2020	
	N =	%	N =	%	N =	%
ANTAL KONTAKTEDE	2316		2554		2239	
ANTAL BESVARELSER	1505	100	1508	100	1500	100
Besvareelsesprocent		65		59		67
KØN						
Mand	754	50	762	51	729	49
Kvinde	751	50	746	50	771	51
ALDER						
15 - 29 år	69	5	99	7	90	6
30 - 39 år	112	8	148	10	123	8
40 - 49 år	167	11	219	15	198	13
50 - 59 år	250	17	246	16	264	18
60 - 69 år	317	21	285	19	329	22
70 - 79 år	415	28	329	22	317	21
80 år og ældre	172	12	175	12	179	12
UDDANNELSE						
Folkeskolen 7. / 8. klasse	61	4	60	4	64	4
Folkeskolen 9. / 10. klasse	145	10	140	9	183	12
Gymnasial uddannelse	95	6	85	6	100	7
Erhvervsuddannelse	562	37	612	41	590	39
Kort videregående uddannelse	134	9	88	6	113	8
Mellemlang videregående	332	22	334	22	282	19
Lang videregående uddannelse	130	9	124	8	94	6
Andet	26	2	37	3	61	4
Ved ikke	16	1	25	2	13	1
Vil ikke oplyse	3	0,2	3	0,2	2	0,1

Spørgsmålene, som indgår i analyserne i denne artikel, omfatter for det første spørgsmål om deltagelse i foreninger, idræts-, kultur- og fritidsaktiviteter samt frivilligt arbejde; om brug af naturen; og om tilknytningen til fællesskaber i lokalområdet. For det andet indgår svarene fra fire spørgsmål, som på forskellig vis vedrører borgernes vurdering af deres livskvalitet: 1) Et overordnet spørgsmål om, hvor tilfreds den interviewede er med tilværelsen ('Alt i alt, hvor tilfreds er du med dit liv for tiden?' Skala fra 0 – 10 hvor 10 er bedst), 2) et spørgsmål om muligheden for at leve det liv, man gerne vil ('I hvilken grad har du mulighed for at leve dit liv, som du gerne vil, der hvor du bor?' Skala fra 0 – 10, hvor 10 er bedst), 3) et spørgsmål om den interviewedes oplevelse af ensomhed ('Hvor ofte sker det, at du er alene, selvom du har mest lyst til at være sammen med andre?' Hver dag, mindst én gang om ugen, mindst én gang om måneden, sjældnere, aldrig) og 4) et spørgsmål om den interviewedes helbred ('Hvordan synes du, dit helbred er alt i alt?' Meget godt, Godt, Dårligt, Meget dårligt, Ved ikke). Spørgsmål 1, 2 og 4 er anvendt i en række nationale og internationale undersøgelser af livskvalitet og livstilfredshed. Bl.a. Danmarks Statistiks undersøgelse fra 2015 (Bonke et al. 2017) og Værdiundersøgelsen fra 2017 (Lolle og Andersen 2019). Til analysen indgår endvidere spørgsmålene om borgernes status på arbejdsmarkedet og deres vurdering af mulighederne for at finde et nyt job om nødvendigt. Endelig indgår svarene på spørgsmål om den interviewedes køn, alder og uddannelse også i analysen. Spørgeskemaet omfattede også spørgsmål om de interviewedes vurdering af den kollektive transport samt internetdækningen, som ikke indgår i analysen.

Det er vigtigt at pointere, at der er tale om tværsnitsundersøgelser og ikke panelundersøgelser. Hvis det havde været en panelundersøgelse, ville det have været de samme borgere, der var blevet spurgt alle tre år. Derfor er det ikke muligt at analysere ændringer i hverdagsliv og selvvalueret livskvalitet på individniveau.

I den første del af analysen, som fortrinsvis bygger på data, der ikke er kontinuerede, foretages en enkel sammenligning af svarfordelingen på variablene for arbejdsmarkedstilknytning, deltagelse i aktiviteter i fritiden samt deltagelse i lokale fællesskaber. I den anden del af analysen, hvor de fire mål for livskvalitet i 2018, 2019 og 2020 sammenlignes, benyttes T-test på de to variable, der er kontinuerede.

RESULTATER

Dette resultat afsnit består af to dele. Første del har som formål at belyse, hvilke ændringer der skete i borgernes hverdagsliv under den første Corona-lukning i maj til juni måned i 2020. Med sigte på dette sammenholdes borgernes arbejdsliv, idræts- og fritidsliv og deltagelse i lokale fællesskaber i 2018, 2019 og 2020. Udgangspunktet for denne analyse er en antagelse om, at væsentlige forskelle mellem 2020 og de to forudgående år kan tilskrives Corona-krisen. Anden del af analysen ser på, om borgerne i 2020 vurderede deres livskvalitet anderledes, end de gjorde

i årene forud: Deres vurdering af helbredet; deres vurdering af om de kan leve det liv, de gerne vil, der hvor de bor; deres vurdering af, hvor ensomme de er; og deres vurdering af, hvor tilfredse de er med livet alt i alt. Udgangspunktet for denne analyse er en antagelse om, at eventuelle ændringer i livskvaliteten i foråret 2020 i sammenligning med tidligere år især kan tilskrives ændringer i hverdagslivet under Corona-krisen i foråret.

Deltagelse i arbejdslivet, fritidslivet og lokale fællesskaber

I den første del af analysen ser vi på, hvilke ændringer der skete i borgernes arbejdsliv, idræts- og fritidsliv samt sociale relationer i foråret 2020, hvor bekymringen for Corona-virussens spredning jf. indledningen til artiklen havde fået Regeringen til at tage en række beslutninger, der skulle begrænse borgernes fysiske nærhed med hinanden. Det begrænsede bl.a. borgernes mulighed for at deltage i de fleste organiserede fritidsaktiviteter, men havde også indflydelse på arbejdslivet blandt mange på arbejdsmarkedet.

Hvad angår *deltagelse i arbejdslivet* viser tabel 2, at andelen af borgerne i Faaborg-Midtfyn Kommune, som var ledige på undersøgelsestidspunktet, var ca. tre procentpoint højere i foråret 2020 end i både 2018 og 2019. Hovedparten af denne stigning skyldes sandsynligvis Corona-krisen, da svarene i spørgeskemaundersøgelsen viser, at omkring hver tredje af de ledige var hjemsendt (med lønkomensation) eller blevet arbejdsløs som følge af Corona. Som nævnt i teori-afsnittet er ledighed en faktor, som har en negativ indvirkning på livskvaliteten. Det er imidlertid tænkeligt, at de dystre forudsigelser om økonomien og en forventet voksende arbejdsløshed havde skabt en usikkerhed hos nogen om muligheden for at bevare jobbet eller finde et nyt, hvis det skulle blive nødvendigt. Tilliden til at kunne finde et nyt job var imidlertid en anelse højere i 2020 end i årene forud, så dette tyder ikke på, at borgere på arbejdsmarkedet var blevet mere nervøse for, at de i fremtiden kunne stå uden et arbejde. Det gælder for både mænd og kvinder, mens det især var de 18 til 39-årige, der havde en større tillid til at kunne finde et nyt job. Desværre kan undersøgelsen ikke sige noget om, hvor mange der i foråret 2020 måtte arbejde hjemme, og hvad det betød for dem.

Hvad angår deltagelse i *kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter samt frivilligt arbejde* viser tabel 3, at andelen, som deltog i sådanne aktiviteter i fritiden, var markant lavere i foråret 2020 end i årene forud. I sammenligning med 2018 og 2019, var andelen, som de forudgående to måneder før spørgeskemaets besvarelse ikke havde deltaget i kulturtilbud, næsten tre gange så høj i 2020; andelen som ikke havde deltaget i idræts- og fritidsaktiviteter, hvor de bor, var dobbelt så høj; og andelen som ikke havde udført et frivilligt arbejde inden for de seneste par måneder, var også markant højere end årene forud. Det er i overensstemmelse med landsdækkende undersøgelser af deltagelsen i idræt og motion, der bl.a. viser, at deltagelsen i organiserede idrætsaktiviteter faldt i foråret 2020 (Kirkegaard 2020).

Tabel 2. Respondenters tilknytning til arbejdsmarkedet i 2018, 2019 og 2020 (pct.)

	2018	2019	2020
Er du under uddannelse, i beskæftigelse, arbejdsløs eller helt uden for arbejdsmarkedet?			
Under uddannelse	5	6	8
I beskæftigelse	52	54	45
Ledig *	3	2	5
Folkepensionist eller efterløkker	31	30	33
Langtidssygemeldt, førtidspensionist ol.	7	6	6
Andet	3	2	3
N =	1503	1507	1495
P <.001 (mellem 2019 og 2020)			
* Blandt respondenterne i 2020 var 20 hjemsendt med løn, 13 ledige pga. Corona (på dagpenge eller på kontant-hjælp), mens 49 var ledige før Corona.			
Tillid til at kunne få et nyt job med nuværende uddannelse. Kun besvaret af respondenter på arbejdsmarkedet. Svar på en skala fra 0 – 10.			
Lille tillid (0 - 4)	12	9	10
Middel tillid (5-8)	34	37	28
Høj tillid (9 - 10)	54	54	62
Gennemsnit	7,93	8,11	8,18
N =	701	765	641
P<.01 (mellem 2019 og 2020)			

En landsdækkende undersøgelse af deltagelse i frivilligt arbejde, der blev gennemført i efteråret 2020, kunne dog ikke påvise et fald i andelen af den voksne befolkning, der udførte frivilligt arbejde (Espersen et al. 2021). Derimod var der hverken flere eller færre som brugte naturen, der hvor de bor. Øget brug af og deltagelse i aktiviteter i naturen er ellers blevet nævnt som en af ændringerne som følge af Corona-krisen (Naturstyrelsen 2020). Men deltagelsesniveauet var allerede meget højt inden Corona gjorde sit indtog, og derfor er det svært at øge denne andel. Det er også tænkeligt, at de to tredjedele, som svarede, at de i høj grad benytter naturen, har gjort det endnu mere, end de plejede at gøre. Mønsteret i analysen finder vi – med mindre variationer – både hos mænd og kvinder, på tværs af alder og hos både folk i beskæftigelse, arbejdsledige samt folkepensionister og efterløkkere. Dog svarede folk under uddannelse i 2020 i lidt højere grad end tidligere år, at de i høj grad brugte naturen, mens det modsatte var gældende for førtidspensionister og langtidssyge. Der er dog tale om små forskelle.

Tabel 3. Respondenters deltagelse aktiviteter i fritiden i 2018, 2019 og 2020 (pct.)

	2018	2019	2020
I hvilken grad har du inden for de sidste par måneder brugt udbuddet af kulturtilbud, der hvor du bor?			
I høj grad	10	13	4
I nogen grad	34	33	14
I mindre grad	34	31	21
Slet ikke	19	20	61
Ingen kulturtilbud, hvor jeg bor	3	3	2
N =	1495	1504	1496
P < .001 (mellem 2019 og 2020)			
I hvilken grad har du inden for de sidste par måneder brugt mulighederne for fritidsaktiviteter, der hvor du bor?			
I høj grad	20	21	15
I nogen grad	28	30	17
I mindre grad	25	23	16
Slet ikke	25	24	51
Ingen fritidsaktiviteter der, hvor jeg bor	1	3	2
N =	1482	1495	1488
P < .001 (mellem 2019 og 2020)			
I hvilken grad bruger du adgangen til naturområder, der hvor du bor?			
I høj grad	68	65	66
I nogen grad	21	25	22
I mindre grad	9	8	9
Slet ikke	3	2	3
N =	1497	1506	1490
P < .2 (mellem 2019 og 2020)			
Hvis du tænker på de seneste par måneder, hvor ofte har du da lavet frivilligt arbejde?			
Hver dag	4	3	4
Mindst en gang om ugen	16	17	13
Mindst en gang om måneden	12	14	10
Sjældnere	18	23	10
Aldrig	50	43	63
N =	1501	1494	1488
P <.001 (mellem 2019 og 2020)			

Hvad angår deltagelse i *lokale fællesskaber* viser tabel 4, at andelen, som oplevede, at de i høj grad eller nogen grad er en del af et lokalt fællesskab, ikke var signifikant anderledes i 2020 end årene forud. Blandt borgere, som er i gang med en uddannelse, samt langtidssygemeldte og førtidspensionister, var andelen, som i 2020 i høj grad følte sig som en del af et lokalt fællesskab, dog signifikant lavere end året før, mens det modsatte var gældende for de arbejdsledige. Det kan overraske, at der ikke skete et fald i borgernes oplevelse af at være en del af et lokalt fællesskab i lyset af faldet i deltagelsen i kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter. Det kan dels skyldes, at man sagtens kan opleve at være en del af et fællesskab, selvom man ikke tager aktivt del i det i en periode, især når forhindringerne skyldes udefra kommende og midlertidige forhindringer så som Covid-krisen. Men det kan også skyldes, at de stærke fællesskaber for mange ikke findes i de organiserede fritidsfællesskaber. Flere undersøgelser af medlemmers forhold til deres forening viser, at de fleste medlemmer ikke betragter foreningsfællesskabet som et af de vigtigste fællesskaber i deres liv (van der Roest et al., 2017; Rask et al., 2021).

Tabel 4. Respondenters deltagelse i lokale fællesskaber i 2018, 2019 og 2020 (pct.)

	2018	2019	2020
I hvilken grad føler du dig som en del af et fællesskab i dit lokalområde?			
I høj grad	32	32	30
I nogen grad	40	42	42
I mindre grad	23	20	22
Slet ikke	5	7	6
N =	1468	1488	1473
P < .4			

Samlet viser denne første del af analysen, at de væsentligste ændringer i borgernes hverdagsliv i maj og juni 2020 – af det som her er undersøgt – var meget mindre deltagelse i kultur-, idræts- og fritidslivet samt mindre engagement i frivilligt arbejde, mens tilknytningen til arbejdsmarkedet, benyttelsen af naturen og oplevelsen af at være en del af et lokalt fællesskab ikke adskilte sig væsentligt fra årene før. For det første var der sket en fordobling af ledigheden, men fra et meget lavt niveau, og der var ikke et fald i andelen af borgere på arbejdsmarkedet, som så positivt på muligheden for at få et nyt job, hvis det blev nødvendigt. For det andet deltog borgerne i 2020 i væsentlig mindre grad i kultur-, idræts- og fritidstilbud og i frivilligt arbejde, end de gjorde i 2018 og 2019. Deres benyttelse af naturen var

dog hverken steget eller faldet. For det tredje var borgernes oplevelse af at være en del af et fællesskab i lokalområdet stort set uforandret.

Livskvalitet

Den anden del af analysen ser på borgernes vurdering af deres livskvalitet, som inkluderer fire sider deraf. For det første sammenholdes borgernes vurdering af deres helbred i 2018, 2019 og 2020. For det andet sammenholdes borgernes vurdering af, hvor ensomme de oplever, at de er. For det tredje sammenholdes borgernes vurdering af, om de kan leve det liv, de gerne vil, der hvor de bor. For det fjerde analyseres eventuelle ændringer i borgernes overordnede vurdering af, hvor tilfredse de er med livet.

Hvad angår det *selvvurderede helbred* viser tabel 5, at der ikke er signifikant forskel mellem 2019 og 2020 på borgernes gennemsnitlige vurdering af deres helbred. Fra 2018 til 2019 var der en lille, men signifikant, stigning i andelen, som svarede, at deres helbred er 'Meget godt' eller 'Godt', men den stigende tendens fortsatte ikke i 2020. Fra 2018 til 2020 har andelen af de unge mellem 18 og 29 år og andelen af uddannelsessøgende, som vurderer deres helbred som dårligt, været signifikant faldende.

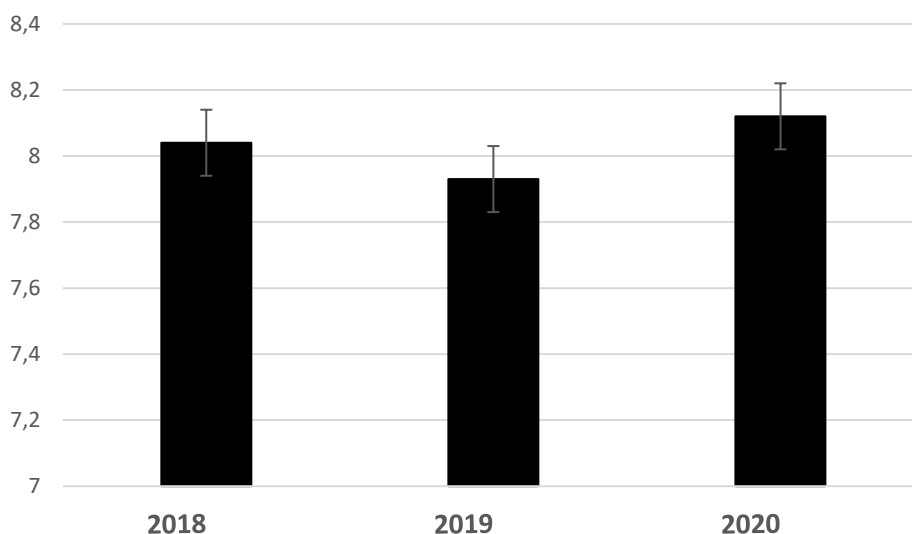
Tabel 5. Respondenternes vurdering af deres helbred og ensomhed i 2018, 2019 og 2020 (pct.)

	2018	2019	2020
Hvordan synes du, dit helbred er alt i alt?			
Meget godt	42	43	42
Godt	43	46	47
Dårligt	12	9	9
Meget dårligt	3	2	3
N =	1488	1489	1494
P < .1 (mellem 2019 og 2020)			
Hvor ofte sker det, at du er alene, selvom du har mest lyst til at være sammen med andre?			
Hver dag	4	4	6
Mindst én gang om ugen	10	9	11
Mindst én gang om måneden	9	8	8
Sjældnere	27	31	28
Aldrig	50	49	47
N =	1462	1457	1461
P < .01 (mellem 2019 og 2020)			

Hvad angår *ensomhed* viser tabel 5, at der i 2020 var en lille stigning på fem procentpoint i forhold til 2019 i andelen, som oplever hver dag eller mindst en gang om ugen, at de er alene, selvom de mest har lyst til at være sammen med andre. En stor del af denne stigning skyldes de unge (18 – 29 år), mens der ikke kan registreres en signifikant ændring hos de ældre på 70 år og ældre. Det er også interessant, at de arbejdsledige i mindre grad følte sig ensomme i 2020 end i årene før, mens det modsatte var gældende for langtidssygemeldte og førtidspensionister. Endvidere er det især blandt kvinderne, at andelen, som nogle gange oplever ensomhed, var større i foråret 2020 end tidligere år. Men der er for alle de nævnte grupper tale om små forskelle.

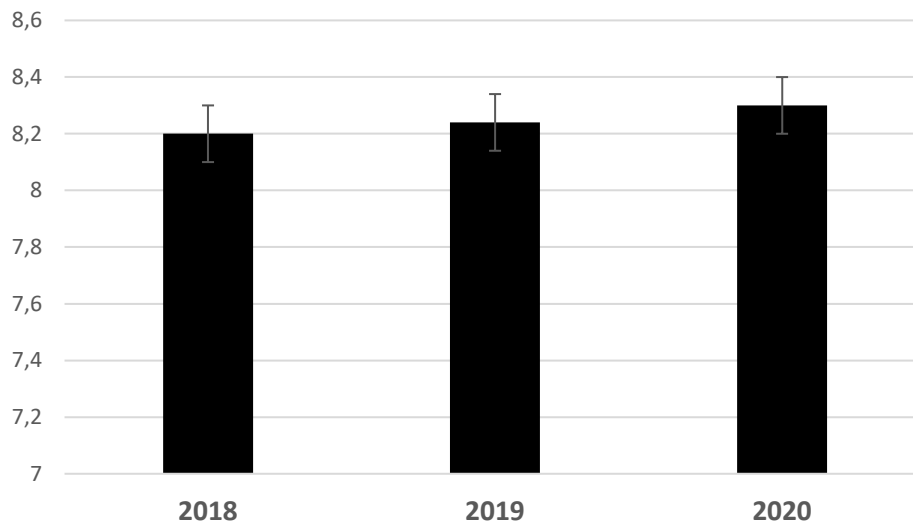
Hvad angår oplevelsen af at *leve det liv, man gerne vil*, viser figur 1 et højere gennemsnit i 2020 end i både 2018 og især 2019 på borgernes vurdering af, i hvilken grad de kan leve det liv, de gerne vil, der hvor de bor. Men forskellene er ikke signifikante.

Figur 1. I hvilken grad har du mulighed for at leve dit liv, som du gerne vil, der hvor du bor? Skala fra 0 – 10. Gennemsnit med konfidensintervaller.

Hvad angår den *overordnede livstilfredshed* viser figur 2 små forskelle mellem 2018, 2019 og 2020 på borgernes overordnede vurdering af livstilfredsheden. Den gennemsnitlige tilfredshed er lidt højere i 2020 end årene forud. Det er især de unge (18 – 29 år) og kvinderne, der bidrager til dette. Men forskellen er ikke statistisk signifikant.

Figur 2. Alt i alt, hvor tilfreds er du med dit liv for tiden? Skala fra 0 – 10. Gennemsnit med konfidensintervaller.

Samlet viser analysen, at borgernes selvvaluerede livskvalitet, som det i denne undersøgelse er målt, ikke er ændret væsentligt i 2020 i sammenligning med 2019 og 2018. Der er små og ikke signifikante ændringer i vurderingen af eget helbred. Vurderingen af mulighederne for at leve det liv, man gerne vil, er lidt mere positiv i 2020 end i 2019, men adskiller sig meget lidt fra 2018. Der er ikke signifikante forskelle mellem de tre målinger i henholdsvis 2018, 2019 og 2020 af den generelle vurdering af livstilfredsheden. Den eneste signifikante forskel mellem 2020 og årene forud er en lille stigning i andelen, som jævnligt oplever at være ensom.

DISKUSSION

Hvorfor påvirkede 'lukningen af Danmark' i foråret 2020, og de følger det objektivt havde for mange borgers hverdagsliv, tilsyneladende ikke borgers livskvalitet nævneværdigt?

For det første skal det påpeges, at vi kun har brugt meget overordnede mål for livskvalitet. Det er tænkeligt, at mere forfinede mål for mere specifikke sider af tilværelsen kunne have givet et mere nuanceret billede. Vi har dog brugt almindeligt anerkendte spørgsmål for måling af livstilfredshed og måling af selvvalueret helbred, og ingen af de fire mål for livskvaliteten viser væsentlige ændringer, og i to af målene er niveauet øget svagt. Tilsammen bestyrker det den overordnede konklusion, at de første måneder af Corona-krisen ikke ændrede borgers selvvaluerede livskvalitet væsentligt.

For det andet er det meget sandsynligt, at 'lukningen' har været særligt hård for bestemte grupper, hvis livskvalitet af den grund er forringet. Det gælder fx plejehjemsbeboere og familier, som både måtte passe deres arbejde hjemmefra og samtidig tage sig af børnene, da de ikke måtte komme i daginstitution og skole. Sådanne specifikke grupper kan undersøgelsen desværre ikke identificere. Men det er også tænkeligt, at der er borgere, som har oplevet, at ændringerne i hverdagslivet øgede livskvaliteten ved at tilbyde en pause fra et hektisk hverdagsliv med mange forpligtelser og aftaler. Særligt børnefamilier fik på den ene side en pause fra det hektiske hverdagsliv, men det var selvfølgelig også udfordrende for de familier, hvor de voksne skulle arbejde hjemmefra, at børnene også var hjemme. Derfor er det tænkeligt, at de familier, hvor de voksne enten var hjemsendte eller fik lov til at arbejde for nedsat kraft, oplevede, at Corona-lukningen gav en øget livskvalitet. Man kan altså forestille sig, at gennemsnitsmålene for livstilfredsheden skjuler, at det for nogen reducerede deres livskvalitet, mens det for andre forbedrede det. En nøjere sammenligning af svarmønstret på såvel den selvvaluerede livstilfredshed og det selvvaluerede helbred viser imidlertid, at fordelingen af svarene på skalaen fra 0 til 10 er næsten identisk i 2020 og 2019.

For det tredje kan det tænkes, at eventuelle ændringer i borgernes vurdering af deres livskvalitet tager længere tid. Statens Institut for Folkesundheds undersøgelse fra efteråret 2020 viser dog heller ikke større ændringer i forhold til året før i hverken sundhedsadfærd, selvvalueret helbred, mentalt velbefindende og ensomhed (Møller 2021). Trygfondens landsdækkende undersøgelse af borgernes tilfredshed med livet (som bl.a. indeholder de samme spørgsmål, som denne artikel bygger på, i forhold til livstilfredshed) i foråret 2021 viste imidlertid et tydeligt fald i befolkningens gennemsnitlige tilfredshed med tilværelsen i sammenligning med 2019 (Andersen et al. 2021). Det kunne tyde på, at det varede noget tid, før livstilfredsheden faldt. Samtidig begyndte 'åbningen af Danmark' i løbet af maj måned, da undersøgelsen blev påbegyndt, og derfor kan mange så at sige have betragtet de to måneder forud for besvarelsen af spørgsmålene som en 'parentes' og en midlertidig tilstand, man kunne overvinde. HOPE-undersøgelsen¹ af danskernes adfærd og holdninger under Corona-krisen viser, at forholdsvis få i foråret 2020 anså sig selv for udsat i forhold til virussen, og i meget højere grad betragtede det som en trussel mod det danske samfund (Lindholt et al. 2020: 10). Samme undersøgelse viser også, at en forholdsvis stor del af borgerne i begyndelsen af epidemien gav udtryk for, at sundhedsmyndighedernes råd 'begrænser min daglige aktivitet', men denne andel faldt hurtigt derefter (Lindholt et al. 2020: 25). Men måske er folks vurdering af deres livskvalitet mindre påvirket, end man umiddelbart skulle tro, af sådanne omvæltninger, som Covid-19 skabte. I teori afsnittet refereredes en teoretisk retning inden for den psykologiske forskning i livskvalitet, som argumenterer for, at selvom livshændelser kan påvirke livstilfredsheden, så tilpasser folk

sig hurtigt dertil og vender tilbage til det tilfredshedsniveau, som påstås især at være bestemt af personlighedstræk. Det er dog muligt, at der på den længere bane opstod en træthed i forhold til de fortsatte begrænsninger, som Covid-19 medførte for gennemførelse af en række hverdagsaktiviteter, der kan have påvirket vurderingen af livskvaliteten. Den ovenfor nævnte undersøgelse af Trygfonden, som blev gennemført i marts 2021, viste således, at den begrænsede sociale kontakt var en væsentlig årsag til det beskrevne fald i livstilfredsheden (Andersen et al. 2021). Det er nærliggende at tro, at nedlukningen af kultur-, fritids- og idrætsaktiviteter fra sent i 2020 til 4-5 måneder ind i 2021 er en del af årsagen til, at respondenterne i Trygfondens undersøgelse oplever en faldende social kontakt. Forsamlingsbegrænsningerne har således hindret mange forskellige typer af sociale arrangementer, der er en væsentlig del af det organiserede fritidsliv. Det er på den baggrund tænkeligt, at de langsigtede begrænsninger på de sociale samværsmuligheder førte til et fald i livskvaliteten, som man ikke oplevede på kort sigt, som denne undersøgelse baserer sig på.

For det fjerde kunne de fleste mennesker fortsætte med mange af deres aktiviteter, selvom rammerne derfor blev ændret. Forholdsvis få blev hjemsendt med løn eller blev arbejdsløs, og undersøgelsen tyder på, at situationen ikke øgede frygten for ikke at kunne finde et nyt job, hvis det blev nødvendigt. Tilsvarende var der mange fritidsaktiviteter, som enten ikke blev berørt eller i nogle tilfælde ligefrem blev lettere at dyrke. Det gælder især aktiviteter i naturen og selvorganiserede idrætsaktiviteter. Ganske vist lukkede fitnesscentre og idrætsfaciliteter, men langt de fleste idræts- og motionsaktive dyrker fortrinsvis motion og idræt på egen hånd (løb, cykling mv.). I en undersøgelse af voksne danskers bevægelsesvaner fra efteråret 2020, som bl.a. omfattede spørgsmål om Coronas betydning for det fysiske aktivitetsniveau, vurderede en lille andel af respondenterne, at deres fysiske aktivitetsniveau i fritiden var meget mindre end før Corona, og næsten lige så mange vurderede, at det fysiske aktivitetsniveau var meget større (Ibsen et al., 2021; Høyer-Kruse og Ibsen, 2021)

For det femte tyder denne undersøgelse og andre undersøgelser i Danmark på, at nogle af de sider af hverdagslivet, som ændredes i foråret 2020, ikke har så stor betydning for livstilfredsheden, som man har antaget i den internationale litteratur. En undersøgelse af civilsamfundets og fritidslivets betydning for livstilfredsheden kan således ikke påvise, at medlemskab af foreninger og deltagelse i kultur- og idræts- og fritidsaktiviteter har signifikant betydning for livstilfredsheden, mens deltagelse i frivilligt arbejde har en forholdsvis lille betydning derfor (Ibsen, et al. 2020). En logistisk regressionsanalyse af de data, som nærværende artikel baseres på, viser, at det først og fremmest er helbredet og følelsen af at tilhøre et fællesskab, hvor man bor, der har betydning for den selvvaluerede livstilfredshed. Og hverken det selvvaluerede helbred eller tilhørsforholdet til lokale fællesskaber ændredes

signifikant fra 2019 til 2020. Når deltagelse i kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter og deltagelse i frivilligt arbejde har så lille betydning for livstilfredsheden, kan det hænge sammen med, at det snarere er oplevelsen af at være en del af et lokalt fællesskab, som er mest afgørende for den selvoplevede livskvalitet. Det tyder en kvalitativ undersøgelse af civilsamfundets betydning for livskvalitet i landdistrikter på (Iversen et al. under udgivelse). Når de interviewede blev spurgt om, hvilken rolle den manglende deltagelse i civilsamfundet under Corona-pandemien havde for dem, svarede de fleste, at det ikke så meget var fraværet af en bestemt aktivitet, men begrænsningerne for at være social, som påvirkede livskvaliteten. Således fortalte en yngre kvinde:

Jamen, jeg tror efter det her Corona lige nu, så er det nok rigtig gået op for mig, at jeg virkelig værdsætter at være sammen med folk og være social, fordi jeg kan godt nok mærke, at det har taget hårdt på mig, at jeg ikke kan være sammen med nogen for tiden.

Denne yngre kvinde er ellers aktiv i forskellige civilsamfundssammenhænge, men som citatet viser, var det begrænsningerne i at være social i det hele taget, snarere end at være social i en bestemt sammenhæng, som påvirkede hendes livskvalitet. De interviewede tillagde dog også deltagelse i civilsamfundet en betydning for deres livskvalitet, men måske er det 'flødeskum på kagen', der ikke udgør den væsentligste komponent for livskvaliteten i krisetider. Måske er dette årsagen til, at den faldende deltagelse i aktiviteter og i frivilligt arbejde ikke førte til et fald i livskvaliteten fra 2018 til 2020 i Faaborg-Midtfyn Kommune.

KONKLUSION

I Faaborg-Midtfyn Kommune er der tre år i træk – 2018, 2019 og 2020 – gennemført en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse af borgernes arbejdsliv, fritidsliv og sociale fællesskaber samt vurdering af deres livskvalitet på flere parametre. Undersøgelserne er gennemført på samme måde, på samme tidspunkt af året (maj og juni) og har benyttet enslydende spørgsmål. Det giver mulighed for at analysere, om 'lukningen af Danmark' i foråret 2020 ændrede borgernes hverdagsliv og selv-vurderede livskvalitet på kort sigt.

Analysen viser, at ledigheden var lidt højere i foråret 2020 end i årene forud, men det berørte forholdsvis få borgere, og det ændrede ikke på borgernes tillid til, at de ville kunne finde et nyt arbejde, hvis det blev nødvendigt. Analysen viser imidlertid, at deltagelsen i kultur- og idræts- og fritidsaktiviteter var meget mindre i 2020 end i årene forud, hvilket med stor sandsynlighed kan tilskrives de pålagte restriktioner for at deltage i de fleste organiserede kultur-, idræts- og fritidsaktivi-

teter, som blev indført i forbindelse med Covid-19. Men hverken benyttelsen af naturen eller oplevelsen af at være en del af et lokalt fællesskab var i 2020 signifikant anderledes end i 2018 og 2019.

Analysen kan ikke påvise væsentlige ændringer i den selvvaluerede livskvalitet på de mål derfor, som indgår i denne undersøgelse. Hverken selvvalueret livstilfredshed, selvvalueret helbred og vurderingen af mulighederne for at leve det liv, man gerne vil, var i 2020 signifikant forskellig fra vurderingen i 2019 og 2018. En lidt større andel af borgerne i 2020 end årene forud syntes dog, at de nogle gange var ensomme.

Når den selvvaluerede livskvalitet i så lille grad var berørt af Corona-krisen i foråret 2020, vurderer vi, at det især kan tilskrives to mulige forklaringer, som kan efterprøves i andre studier. For det første har deltagelse i kultur-, idræts- og fritidsaktiviteter og det organiserede civilsamfund ikke så stor betydning for livskvaliteten, som det ofte antages. For det andet kan det skyldes, at den enkeltes vurdering af livstilfredshed, helbred mv. er forholdsvis upåvirket af øjeblikkelige store hændelser og ændringer i hverdagslivet. Dels fordi disse vurderinger i højere grad er et resultat af livsmuligheder gennem hele livet end af aktuelle forhold og hændelser. Dels fordi det tager tid, før større ændringer i hverdagslivet fører til ændringer i vurderingen af livskvaliteten. Kommende studier kan med fordel undersøge, hvilke af disse forklaringer, der har den største forklaringskraft.

Noter

1) HOPE undersøgelsen gennemføres på Aarhus Universitet med økonomisk støtte fra Carlsberg fonden. Formålet med undersøgelsen at overvåge danskernes adfærd under og holdninger til COVID-19-pandemien. <https://hope-project.dk/#/>

REFERENCER

- Andersen, J., Andersen, J. G., & Hede, A. (2021). Tillid og trivsel i CoronaDanmark. www.trygfonden.dk
- Becchetti, L.; Giachin Ricca, E.; & Pelloni, A. J. S. I. R. (2012). "The Relationship Between Social Leisure and Life Satisfaction: Causality and Policy Implications". *Springer Science+Business Media B.V.* 108(3), 453-490. doi:10.1007/s11205-011-9887-5
- Bech-Jørgensen, B. (2001). *Nye tider og usædvanlige fællesskaber*. København: Gyldendals Uddannelse.
- Bjørnskov, C.; Gupta, N.D. & Pedersen, P.J. (2007). Analysing trends in subjective well-being in 15 European countries, 1973-2002. *Journal of Happiness Studies*, 9(2), 317-330. <https://doi.org/10.1007/s10902-007-9055-4>
- Bonke, J.; Mortensen, L.H.; Ploug, N. & Hansen, A.V. (2017). *Explaining inter-area variation in Life-Satisfaction - matched survey and register data*. Statistics Denmark.
- Brajša-Žganec, A.; Merkaš, M. & Šverko, I. (2011). Quality of Life and Leisure Activities: How do Leisure Activities Contribute to Subjective Well-Being? *Social Indicators Research*, May 2011, Volume 102, Issue 1, pp 81–91. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9724-2>
- Burger, M.; Morrison, P.; Hendriks, M. & Hoogerbrugge, M. M. (2020). Urban-Rural Happiness Differentials Across the World. *World Happiness Report*.
- Cattan, M.; Hogg, E. & Hardill, I. (2011). Improving quality of life in ageing populations: what can volunteering do? *Maturitas*, 70(4), 328-332. doi:10.1016/j.maturitas.2011.08.010
- Covid-19 i Danmark. 2021. *Liste over politiske tiltag efter nedlukningen 11. marts 2020*. August 13, 2021. <https://covid19danmark.dk/tiltag#liste-over-politiske-tiltag-efter-nedlukningen-11-marts-2020>.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond Boredom and Anxiety*. Washington: Jossey-Bass Publishers.
- Cutler, S.J. (1976). Membership in different types of voluntary associations and psychological well-being. *Gerontologist*, 16(4), 335-339. doi:10.1093/geront/16.4.335
- Delhey, J. & Dragolov, G. (2016). Happier together. Social cohesion and subjective well-being in Europe. *International Journal of Psychology*, 51(3), 163–176. <https://doi.org/10.1002/ijop.12149>
- Diener, E.; Oishi, S. & Lucas, R. (2009). Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction. In Lopez, S & Snyder, C.R. *The Oxford Handbook of Positive Psychology*. Oxford University Press, pp 188 – 194. <https://doi.org/10.1093/oxford-hb/9780195187243.013.0017>
- Diener, E. & Ryan, K. (2009). Subjective well-being: a general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391-406.

- Doland, P.; Peasgood, T. & White, M. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94-122. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2007.09.001>
- Downward, P. & Rasciute, S. (2011). Does sport make you happy? An analysis of the well-being derived from sports participation. *International Review of Applied Economics*, 25(3), 331-348. doi:10.1080/02692171.2010.511168
- Eime, R. M.; Harvey, J. T.; Brown, W. J. & Payne, W. R. (2010). Does sports club participation contribute to health-related quality of life? *Med Sci Sports Exerc*, 42(5), 1022-1028. doi:10.1249/MSS.0b013e3181c3adaa
- Eurofund (2020). What makes capital cities the best places to live?. *European Quarterly of Life Survey 2016 series*. Publications Office of the European Unions Luxembourg.
- Gopinath, B.; Hardy, L. L.; Baur, L. A.; Burlutsky, G. & Mitchell, P. (2012). Physical Activity and Sedentary Behaviors and Health-Related Quality of Life in Adolescents. *Pediatrics*, 130(1), e167. doi:10.1542/peds.2011-3637
- Espersen, H.H., Fridberg, T., Andreasen, A.G. og Brændgaard, N.W. (2021). *Frivillighedsundersøgelsen 2020*. VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Haski-Leventhal, D. (2009). Elderly Volunteering and Well-Being: A Cross-European Comparison Based on SHARE Data. *Voluntas* (2009), 20: 388-404. DOI 10.1007/s11266-009-9096-x.
- Helliwell, J. (2002). How's Life? Combining Individual and National Variables to Explain Subjective Well-Being. *Economic Modelling*, 20, 331-360. doi:10.1016/S0264-9993(02)00057-3.
- Helliwell, J.F.; Huang, H.; Wang, S. & Norton, M. (2020). Social Environments for World Happiness. In Helliwell, J.F.; Layard, R.; Sachs, J.D. & De Neve, J-E (2020). *World Happiness Report*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell, J.F.; Layard, R. & Sachs, J.D. (2017). *World Happiness Report*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell, J.F.; Layard, R. & Sachs, J.D. (2018). *World Happiness Report*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Høyer-Kruse, J. og Ibsen, B. (2021). What can the Corona lockdown teach us about sports participation and how it can be promoted? I Krieger, J., Henning, A. and Pieper, L.P. Restart: *Sport After the Covid-19 Lockdown*. Publisher: Common Ground. Champaign, Illinois (under udgivelse).
- Ibsen, B., Høyer-Kruse, J. & Elmose-Østerlund (2021). *Danskernes bevægelsesvaner og motiver for bevægelse*. Rapport. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. University of Southern Denmark.

- Ibsen, B., Elmose-Østerlund, K., Iversen, E., Høyer-Kruse, J. og Pedersen, M. (2020). Civil society's impact on quality of life. *Journal of Civil Society*. Artiklen er accepteret men endnu ikke offentliggjort.
- Iversen, E.B.; Fehsenfeld, M. & Ibsen, B. (under bedømmelse). The role of civil society in securing self-assessed Quality of Life in rural areas. In Johansen, P.H.; Tietjen, A.; Iversen, E.B.; Lolle, H.L. & Fisker, J.K. *Rural Quality of Life*, Manchester University Press.
- Jacobsen, M. og Petersen, A. (2020). Coronapandemien og dødens tilbagekomst i nutidens samfund. I Ole B. Jensen & Nikolaj Schultz (red.). *Det epidemiske samfund*. Hans Reitzels Forlag.
- Kaliterna-Lipovčan, L. & Prizmić-Larsen, Z. J. S. (2016). What differs between happy and unhappy people? *SpringerPlus*, 5(1), 225. doi:10.1186/s40064-016-1929-7
- Kirkegaard, H. (2020). *Danskernes motions- og sportsvaner under coronanedlukningen*. www.idan.dk.
- Lindholt, M.F.; Jørgensen, F.; Bor, A. & Petersen, M.B. (2020). *Danskernes Smitteforebyggende Adfærd og Opfattelser*. School of Business and Social Sciences. Aarhus Universitet.
- Lim, C. & Putnam, R.D. (2010). Religion, Social Networks, and Life Satisfaction. *American Sociological Review*, Vol. 75, No. 6 (December 2010), pp. 914-933. <https://doi.org/10.1177%2F0003122410386686>
- Loga, J. (2010). *Livskvalitet. Betydning av kultur og frivillighet for helse, trivsel og lykke. En kunnskapsoversigt*. Oslo / Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Lolle, H.L. & Andersen, J.G. (2019). Fald i den danske lykke og flere decideret ulykkelige. I Frederiksen, M. (Ed.). *Usikker modernitet. Danskernes værdier fra 1981 til 2017*. Copenhagen: Hans Reitzels Forlag.
- Lucas, R.E. & Gohm, C.L. (2000). Age and Sex Differences in Subjective Well-being across Cultures. I Diener, E. & Suh, E.M. (Ed.). *Culture and Subjective Well-Being*, 291-317. MIT Press.
- Martela, F.; Greve, B.; Rothstein, B. & Saari, J. (2020). The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries are Constantly Among the Happiest in the World. I Helliwell, J.F.; Layard, R.; Sachs, J.D. & De Neve, J-E (2020). *World Happiness Report*. New York: Sustainable Development Solutions Network
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality (2nd ed.)*. New York: Harper & Row.
- Naturstyrelsen (2020). *Vi bruger naturen mere under coronakrisen*. <https://naturstyrelsen.dk/nyheder/2020/maj/vi-bruger-naturen-mere-under-coronakrisen>
- Møller, S.P., Ekholm, O. & Thygesen, L.C. (2021). *Betydningen af Covid-19 krisen for mental sundhed, helbred og arbejdsmiljø*. Statens Institut for Folkesundhed.

- Petersen, K.M. (2020). *Smittetryk og samfundssind. Kritiske nedslag i Coronaens tid*. Syddansk Universitetsforlag.
- Pichler, F. (2006). Subjective Quality of Life of Young Europeans. Feeling Happy but who Knows why? *Social Indicators Research*, 75(3), 419-444. doi:10.1007/s11205-004-4337-2
- Rask, S., Nygaard, A. og Bjerrum, H. (2021). *Foreningsliv i Aarhus Kommune*. Idrættens Analyseinstitut.
- Snyder, A. R.; Martinez, J. C.; Bay, R. C.; Parsons, J. T.; Sauers, E. L. & Valovich McLeod, T. C. (2010). Health-related quality of life differs between adolescent athletes and adolescent nonathletes. *J Sport Rehabil*, 19(3), 237-248. <https://doi.org/10.1123/jsr.19.3.237>
- Statens Seruminstitut. *Overvågningsdata for covid-19 i Danmark og Europa*. <https://covid19.ssi.dk/overvagningsdata>.
- Stebbins, R.A. (1996). Volunteering. A Serious Leisure Perspective. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 25, no. 2, June 1996, 211-224. <https://doi.org/10.1177%2F0899764096252005>
- Stebbins, R. A. (2001). Serious leisure. *Society*; May/Jun 2001; 38, 4, pp 53-57. <https://doi.org/10.1007/s12115-001-1023-8>
- Stebbins, R. A. (2007). *Serious leisure*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- Sørensen, J.F.L. (2018). *Landdistrikternes udvikling i et livskvalitetsperspektiv. Går det virkelig så dårligt på landet?* Center for landdistriktsforskning, Syddansk Universitet.
- Tiefenbach, T. & Holdgrün, P. S. (2015). Happiness Through Participation in Neighborhood Associations in Japan? The Impact of Loneliness and Voluntariness. *Voluntas*, 26(1), 69-97. doi:10.1007/s11266-014-9520-8.
- Van der Roest, J-W; van der Werff, H. og Elmoose-Østerlund, K. (2017). *Involvement and commitment of members and volunteers in European sports clubs*. SIVSE Report. Centre for Sports, Health and Civil Society. University of Southern Denmark.
- Wallace, C. & Pichler, F. J. S. I. R. (2009). More Participation, Happier Society? A Comparative Study of Civil Society and the Quality of Life. *Social Indicators Research*. 93(2), 255-274. <http://www.jstor.org/stable/27734931>.
- Wheatley, D. & Bickerton, C. J. J. o. C. E. (2017). Subjective well-being and engagement in arts, culture and sport. *Applied psychology. Health and well being*, 41(1), 23-45. doi:10.1007/s10824-016-9270-0
- Wheeler, J. A.; Gorey, K. M. & Greenblatt, B. (1998). The beneficial effects of volunteering for older volunteers and the people they serve: a meta-analysis. *Int J Aging Hum Dev*, 47(1), 69-79. doi:10.2190/vump-xcmf-fqyu-vojh.
- Young, M.; Hout, R.; Bassett, S. & Hooft, T. (2013). Participation in sport and the perceptions of quality of life of high school learners in the Theewaterskloof Municipality. South Africa. *African Journal for Physica*.

ABSTRACT

The 'closure of Denmark' in the spring of 2020 changed many citizens' everyday lives: at work or education, in leisure and in the social relations with others. The article examines whether the Corona crisis changed citizens' self-reported quality of life. The analysis is based on data from a questionnaire survey of citizens' everyday life and life satisfaction, which was conducted in Faaborg-Midtfyn Municipality in May and June in 2018, 2019 and 2020. However, the analysis cannot demonstrate significant changes in the self-rated quality of life on the measures therefore included in the study. Neither self-rated life satisfaction, self-rated health or the individual's assessment of the possibilities of living the life you want, are significantly different in 2020 compared to 2019 and 2018. A slightly larger proportion of citizens in 2020 than in previous years, however, feel that they sometimes are lonely. The results can be attributed, firstly, to the fact that the Corona-crisis did not change the sense of belonging to a local community and that participation in cultural and leisure activities and organized civil society, which was severely affected by the 'closure', did not have as great an impact on quality of life as it is often assumed. Secondly, it may be due to the fact that the individual's assessment of the quality of life – at least in the shorter run - is relatively unaffected by immediate major events and changes in everyday life.